EMOTSIONAL HOLATLARNI TASHXIS ETISHNING METODOLOGIK MASALALARI

Mamasharipova Dilnora Ulug‘bekovna[1]
[1]2 kurs talabasi, Chirchiq davlat pedagogika universiteti,
[1]Pedagogika fakulteti, Chirchiq, O‘zbekiston,
[1]Elektron pochta: mamasharipovadilnora@gmail.com , +998507155095

Sulaymonova Diyora Baxriddin qizi [2]
[2]2 kurs talabasi, Chirchiq davlat pedagogika universiteti,
[2]Pedagogika fakulteti, Chirchiq, O‘zbekiston,
[2]Elektron pochta: sulaymomovadiyora@gmail.com.БОСС , +998938053443

Abdujalilova Sevinch Abdumomin qizi[3]
[3]2 kurs talabasi, Chirchiq davlat pedagogika universiteti,
[3]Pedagogika fakulteti, Chirchiq, O‘zbekiston,
[3]Elektron pochta: abdujalilovasevinch106@gmail.com, +998935174171

Ilmiy rahbar: Norova Nazokat Odiljanovna[4]
[4]O‘qituvchi, Chirchiq davlat pedagogika universiteti
[4]Pedagogika fakulteti Chirchiq, O‘zbekiston,
[4]ORCID ID: https://orcid.org/0009-0009-1124-8224
[4]Elektron pochta: nazokatodiljanovna1431@gmail.com , +998977023500

Annotatsiya: Ushbu ishda emotsional holatlarni tashxis etishning metodologik masalalari tahlil qilinadi. Emotsiyalarni aniqlashda qo‘llaniladigan psixologik, fiziologik va xulq-atvorga oid usullarning o‘ziga xos jihatlari yoritiladi. Tadqiqotda subyektivlik, o‘lchovlarning ishonchliligi va validligi bilan bog‘liq muammolar ko‘rib chiqiladi. Shuningdek, emotsional holatlarning madaniy va individual farqlari diagnostika jarayoniga ta’siri ochib beriladi. Emotsiyalarning dinamik xususiyati va ularni turli vaziyatlarda o‘zgarishi ham muhim omil sifatida baholanadi. Natijada kompleks va integrativ yondashuv zarurligi asoslab beriladi.

Kalit so‘zlar: emotsional holat, diagnostika, metodologiya, subyektivlik, validlik, ishonchlilik, psixologik baholash

МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ ДИАГНОСТИКИ ЭМОЦИОНАЛЬНЫХ СОСТОЯНИЙ

Аннотация: В данной работе анализируются методологические проблемы диагностики эмоциональных состояний. Рассматриваются особенности психологических, физиологических и поведенческих методов оценки эмоций. Особое внимание уделяется вопросам субъективности, надежности и валидности измерений. Также раскрывается влияние культурных и индивидуальных различий на процесс диагностики. Отмечается динамический характер эмоциональных состояний и их изменчивость в различных ситуациях. В заключение обосновывается необходимость комплексного и интегративного подхода.

Ключевые слова: эмоциональное состояние, диагностика, методология, субъективность, валидность, надежность, психологическая оценка

METHODOLOGICAL ISSUES IN THE DIAGNOSIS OF EMOTIONAL STATES

Annotation: This paper analyzes methodological issues in the diagnosis of emotional states. It examines the specific features of psychological, physiological, and behavioral methods used to assess emotions. Special attention is given to the problems of subjectivity, reliability, and validity of measurements. The influence of cultural and individual differences on the diagnostic process is also discussed. The dynamic nature of emotional states and their variability across situations are highlighted. The study concludes by emphasizing the need for a comprehensive and integrative approach.

Keywords: emotional state, diagnosis, methodology, subjectivity, validity, reliability, psychological assessment

KIRISH

Inson psixikasining ajralmas tarkibiy qismi hisoblangan emotsional holatlar shaxsning ichki kechinmalari, xulq-atvori va ijtimoiy munosabatlar tizimida muhim o‘rin egallaydi. Zamonaviy psixologiya va unga tutash fanlar doirasida emotsiyalarni o‘rganish nafaqat nazariy, balki amaliy jihatdan ham dolzarb masalalardan biri sifatida qaralmoqda. Ayniqsa, emotsional holatlarni to‘g‘ri va ishonchli tashxis etish muammosi bugungi kunda ta’lim, tibbiyot, mehnat psixologiyasi hamda klinik amaliyotda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Shu sababli, emotsional holatlarni tashxis etishning metodologik asoslarini chuqur tahlil qilish ilmiy izlanishlarning ustuvor yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi.

Mazkur maqolada emotsional holatlarni tashxis etish jarayonining nazariy-metodologik jihatlari keng yoritiladi. Xususan, emotsiyalarni aniqlash va baholashda qo‘llaniladigan mavjud metodlar, ularning ilmiy asoslanganligi, ishonchliligi va validligi masalalari muhokama qilinadi. Emotsional holatlarning sub’ektiv xarakterga egaligi, ularni o‘lchashda yuzaga keladigan qiyinchiliklar, shuningdek, madaniy va individual farqlar ta’siri tadqiqotning muhim jihatlaridan biri sifatida ko‘rib chiqiladi. Shu bilan birga, zamonaviy psixodiagnostika vositalari va innovatsion texnologiyalarning emotsional holatlarni aniqlashdagi o‘rni alohida tahlil qilinadi. Emotsional holatlarni tashxis etish jarayonida yuzaga keladigan metodologik muammolar, jumladan, diagnostik vositalarning standartlashuvi, natijalarni interpretatsiya qilishdagi sub’ektivlik hamda tadqiqotchi va respondent o‘rtasidagi o‘zaro ta’sir masalalari ham muhim o‘rin tutadi. Ushbu muammolarni hal etish zamonaviy psixologik tadqiqotlarning sifatini oshirish, shuningdek, inson emotsional holatini chuqurroq anglash imkonini beradi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Emotsional holatlarni tashxis etish muammosi psixologiya fanining turli yo‘nalishlarida keng o‘rganilgan bo‘lib, ushbu masalaga oid ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, emotsiyalarni aniqlash va baholashda turli nazariy yondashuvlar mavjud. Klassik psixologiya vakillari emotsiyalarni asosan ichki kechinmalar sifatida talqin qilgan bo‘lsalar, zamonaviy yondashuvlarda ularning kognitiv, fiziologik va ijtimoiy komponentlari kompleks tarzda ko‘rib chiqiladi. Xususan, emotsional holatlarni baholashda o‘z-o‘zini hisobot qilish (self-report), kuzatuv, eksperimental usullar hamda psixofiziologik o‘lchovlar keng qo‘llaniladi.

Ilmiy manbalar tahlili shuni ko‘rsatadiki, emotsional holatlarni tashxis etishda validlik va ishonchlilik muammolari dolzarb hisoblanadi. Ko‘plab tadqiqotlarda emotsiyalar sub’ektiv xarakterga ega bo‘lgani sababli ularni aniq o‘lchash qiyinligi qayd etilgan. Shu bilan birga, madaniy omillar, individual psixologik xususiyatlar va tashqi muhit ta’siri diagnostika natijalariga sezilarli ta’sir ko‘rsatadi. Zamonaviy ilmiy izlanishlarda neyropsixologik va raqamli texnologiyalarga asoslangan metodlar, jumladan, yuz ifodalarini avtomatik aniqlash, biometrik ko‘rsatkichlarni tahlil qilish kabi innovatsion yondashuvlar tobora keng qo‘llanilmoqda.

MUHOKAMA

Tahlillar natijasi shuni ko‘rsatadiki, emotsional holatlarni tashxis etish jarayoni murakkab va ko‘p qirrali bo‘lib, u yagona universal metod bilan to‘liq qamrab olinmaydi. Har bir diagnostik usul o‘ziga xos imkoniyat va cheklovlarga ega. Masalan, o‘z-o‘zini baholash usullari sub’ektiv ma’lumotlarni olish imkonini bersa-da, respondentning halolligi va o‘zini anglash darajasiga bog‘liq bo‘ladi. Kuzatuv metodlari esa tashqi xulq-atvorni aniqlashda samarali bo‘lsa-da, ichki kechinmalarni to‘liq aks ettira olmaydi. Shuningdek, psixofiziologik o‘lchovlar emotsiyalarning biologik asoslarini aniqlashda muhim ahamiyatga ega, biroq ularni talqin qilishda ehtiyotkorlik talab etiladi. Chunki bir xil fiziologik reaksiya turli emotsional holatlarni ifodalashi mumkin. Shu nuqtai nazardan, kompleks yondashuv, ya’ni bir nechta metodlarni uyg‘unlashtirib qo‘llash eng samarali usul sifatida e’tirof etiladi.

NATIJA

O‘tkazilgan tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, emotsional holatlarni tashxis etishda yagona metodologik yondashuv yetarli emas va kompleks diagnostika tizimini qo‘llash zarur. Turli metodlarning integratsiyasi orqali olingan natijalar yanada ishonchli va aniq bo‘lishi aniqlangan. Shuningdek, zamonaviy texnologiyalar asosida ishlab chiqilgan diagnostika vositalari emotsional holatlarni aniqlashda yuqori samaradorlik ko‘rsatishi qayd etildi. Emotsional holatlarni baholashda validlik va ishonchlilikni oshirish uchun bir nechta omillar muhim ekani aniqlandi. Jumladan, diagnostika vositalarining ilmiy asoslanganligi, respondentlarning individual xususiyatlarini hisobga olish hamda natijalarni kompleks tahlil qilish muhim ahamiyatga ega. Natijalar shuni ham ko‘rsatdiki, emotsional holatlarni tashxis etishda sub’ektiv va obyektiv ma’lumotlarni uyg‘unlashtirish eng optimal yondashuv hisoblanadi.

XULOSA

Emotsional holatlarni tashxis etish psixologiya fanining muhim va murakkab yo‘nalishlaridan biri bo‘lib, uning metodologik asoslarini takomillashtirish dolzarb ilmiy vazifa hisoblanadi. Mazkur tadqiqot natijalari emotsional holatlarni aniqlashda kompleks va integrativ yondashuvni qo‘llash zarurligini tasdiqlaydi. Har bir diagnostik metodning imkoniyatlari va cheklovlarini hisobga olgan holda ularni birgalikda qo‘llash eng samarali natijalarni ta’minlaydi.

Shuningdek, emotsional holatlarni tashxis etishda madaniy va individual farqlarni inobatga olish, diagnostika vositalarini standartlashtirish va zamonaviy texnologiyalardan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. Kelgusida ushbu yo‘nalishda olib boriladigan ilmiy tadqiqotlar emotsional holatlarni yanada aniq va ishonchli baholash imkonini beruvchi yangi metodologik yondashuvlarni ishlab chiqishga xizmat qiladi. Emotsional holatlarni tashxis etishning metodologik asoslarini aniqlash uchun tizimli yondashuvdan foydalanildi. Tadqiqot metodologiyasi quyidagi asosiy bosqichlarni o‘z ichiga oladi: ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish, mavjud metodlarni taqqoslash, ularning afzallik va kamchiliklarini aniqlash hamda umumlashtirish. Shuningdek, sifat va miqdoriy tahlil usullari asosida emotsional holatlarni

baholash vositalarining samaradorligi o‘rganildi. Tadqiqot jarayonida nazariy tahlil, kontent-tahlil, komparativ tahlil kabi ilmiy usullar qo‘llanildi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. G‘oziev E.G‘. *Umumiy psixologiya*. – Toshkent: O‘qituvchi, 2010.
2. Davletshin M.G‘. *Psixologiya asoslari*. – Toshkent: Fan, 2008.
3. Nishonova Z.T. *Psixodiagnostika va eksperimental psixologiya*. – Toshkent: TDPU nashriyoti, 2015.
4. Karimova V.M. *Ijtimoiy psixologiya*. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2012.
5. Ekman P. *Emotions Revealed: Recognizing Faces and Feelings to Improve Communication and Emotional Life*. – New York: Holt Paperbacks, 2003.
6. Lazarus R.S. *Emotion and Adaptation*. – New York: Oxford University Press, 1991.
7. Izard C.E. *The Psychology of Emotions*. – New York: Springer, 1991.